

Омецінська І.Я.,
к.е.н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ РОЗРАХУНКІВ З КРЕДИТОРАМИ ЗА ТОВАРИ, РОБОТИ, ПОСЛУГИ

У процесі господарської діяльності підприємств активізуються їхні економічні взаємовідносини з іншими суб'єктами ринку. Найбільш поширеними є розрахункові операції з юридичними особами в процесі постачання, при якому підприємство забезпечується необхідними для ведення його господарської діяльності матеріальними цінностями. Якщо підприємства у момент поставки товарно-матеріальних цінностей (виконання робіт, послуг) одразу не розрахується з постачальником чи підрядником, у нього виникне кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. При цьому підприємство отримує в розпорядження додаткові господарські засоби: по-перше, у власність підприємства переходять придбані активи, по-друге, підприємство користується на тимчасовій основі коштами інших контрагентів, що може забезпечити додатковий прибуток. З огляду на це необхідно всебічно вивчати причини утворення кредиторської заборгованості, визначати оптимальну її величину та структуру, раціонально використовувати суму такої заборгованості.

Питаннями сутності кредиторської заборгованості та дослідженням проблем її обліку й відображення у звітності займався ряд провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема Ф.Ф. Бутинець, А. Велш Глен, С.Ф. Голов, Б. Нідлз, О.М. Петрук, П.Я. Хомин, М.Л. Пятов та інші. Проте окремі питання за даної ділянки обліку залишаються дискусійними.

У бухгалтерському обліку кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги підпадає під визначення зобов'язань. Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку (далі – П(С)БО) 2 «Баланс» під зобов'язаннями розуміють заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди [3]. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» [1] минулу подію, яка спричиняє теперішню заборгованість, визначає як подію, що створює юридичне чи конструктивне зобов'язання, яке призводить до того, що підприємство не має реальної альтернативи погашенню цієї заборгованості. Подією, яка зумовлює виникнення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги є укладення договору. Варто зазначити, що сам факт укладення договору не

знайде свого відображення на рахунках бухгалтерського обліку, хоча такий договір і є джерелом зобов'язань. Проте, варто хоча б одній із сторін договору перейти до виконання своїх зобов'язань, такі дії відразу ж знайдуть своє відображення в обліку і відповідно в балансі.

У П(С)БО 11 «Зобов'язання» зазначено, що зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення [2]. Укладення договору не може дати точної інформації про оцінку заборгованості, оскільки підприємства як можуть перейти до виконання умов договору, так і можуть відмовитися від договірних зобов'язань, внаслідок чого сума зобов'язань являтиме собою пеню за недотримання умов договору. Це ще раз підтверджує неможливість відображення заборгованості перед постачальниками в балансі у момент підписання договору. Однак для забезпечення користувачів достовірною інформацією про фінансовий стан та платоспроможність підприємства пропонуємо суму кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, що зазначена в договорі, відображати на рахунку позабалансового обліку 042 «Непередбачені зобов'язання» і в Примітках до річної фінансової звітності.

З метою ефективного управління кредиторською заборгованістю за товари, роботи, послуги таку заборгованість, яка відповідає критеріям визнання зобов'язань, слід класифікувати за термінами погашення: до трьох місяців, від трьох до шести місяців, більше шести місяців. Це забезпечить управлінський персонал детальною інформацією про борги підприємства і полегшить складання графіку платежів даного суб'єкта господарювання. Аналогічно слід поділяти прострочену кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги. Окрім того, з метою посилення інформативності фінансової звітності у балансі, структура якого регламентована П(С)БО 2 [3], доцільно показувати величину простроченої кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. З цією метою поряд з рядком 530 пасиву балансу слід виділити рядок 531 «В тому числі кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги прострочена».

Часто підприємства видані аванси контрагентам обліковують за дебетом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» та кредитом рахунку 31 «Рахунки в банках». В результаті у балансі відбувається необґрунтоване зменшення наявної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги та зниження підсумку балансу. Видані аванси є за своєю суттю одним із видів дебіторської заборгованості, яка повинна обліковуватися на субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами» та відобразитись на звітну дату в другому розділі активу балансу. Тому підприємствам необхідно уникати порушень методики обліку в частині відображення інформації про видані аванси, щоб забезпечити дотримання принципу повного висвітлення.

На нашу думку, висвітлені проблемні питання з обліку та відображення у

звітності розрахунків з кредиторами за товари, роботи, послуги, а також наведені пропозиції щодо їх вирішення сприятимуть удосконалення такої ділянки обліку та певною мірою полегшать роботу управлінського персоналу підприємств.

Література:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_051.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом МФУ від 31.01.2000 р. № 20: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0085-00>.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», затверджене наказом МФУ від 31.03.1999 р. № 87: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0396-99>.

УДК 657.446

Орлова В.К.,

к.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ОБЛІКОВА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВА РОЗРАХУНКУ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

Стаття 11 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”, прийнятого в 1997 році, має назву: ”Правила ведення податкового обліку”. З цього моменту термін “податковий облік” почав дуже часто використовуватись. З’явилася в навчальних планах учбових закладів дисципліна під назвою “Податковий облік”, надруковані навчальні посібники під цю дисципліну, не зважаючи на те, що в статті 3 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” записано: “Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку”, тобто цим Законом не передбачена необхідність в податковому обліку. Але на практиці замість того, щоб на даних бухгалтерського обліку розраховувати об’єкт оподаткування податком на прибуток, була придумана своя система податкового обліку, при цьому кожен бухгалтер вів цей облік по-своєму. Це суттєво збільшувало роботу бухгалтера, але полегшувало відносини з податковими органами, особливо в момент податкових перевірок.

Поява податкового обліку на практиці пов’язана з великою кількістю різниць при визнанні доходів і особливо витрат в бухгалтерському обліку і при